

OTILLGÄNGLIGA
KVINNOJOURER
– *sant eller falskt?*

**Otillgängliga kvinnojourer
- sant eller falskt?**

**OTILLGÄNGLIGA KVINNOJOURER
– SANT ELLER FALSKT?**

Bräcke Diakoni
September 2008

Ett stort tack till kvinnojourerna.
Utan er medverkan och generositet hade
inventeringen inte varit möjlig att genomföra.

Rapporten har tagits fram
med medel från Allmänna Arvsfonden

Arcus förlag, Box 1026, 221 04 LUND
www.arcusforlag.se • info@arcusforlag.se

© Denise Cresso, Ewa Fransson
och Bräcke Diakoni 2008

Grafisk form: Johan Åberg
Tryck: Wallin & Dahlholm Boktryckeri AB, Lund 2008
ISBN 978-91-88553-18-8

DISTRIBUTION

Arcus förlag order@arcusforlag.se
Bräcke Diakoni tel 031-50 25 00
www.dubbeltutsatt.se • www.brackediakoni.se

INNEHÅLL

Förord	7
Inledning	9
Bakgrund	10
Förstudie	11
Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt	11
Kvinnojourer	11
Målgrupp	12
Definitioner och begrepp	12
Syfte	14
Metod och genomförande	14
Resultat	15
Information	15
Kommunikation	15
Bo i skyddat boende	16
Måste man kunna klara sig själv?	18
Sammanfattande kommentarer	20
Rekommendationer till jourerna	22
Rekommendationer till kommunerna	22
Slutord	23
Noter	24
Referenslista	25
Bilaga: Kvinnojourer	26
Appendix: Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor	27

FÖRORD

Att leva med en funktionsnedsättning är en naturlig variation i människors levnadsvillkor, vilket gör att alla verksamheter bör planera och verka utifrån människors varierade förutsättningar.

I Västra Götaland finns omkring 125 000 kvinnor som lever med en eller flera varaktiga funktionsnedsättningar. Hur många av dessa som blir utsatta för våld går inte att säga. Flera undersökningar visar att kvinnor med funktionsnedsättning i lika hög grad eller i något högre grad är utsatta för våld jämfört med kvinnor generellt. Ändå är kunskapen om våld mot kvinnor fortfarande, år 2008, skild från kunskapen om livsvillkoren för kvinnor med funktionsnedsättning.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt, ett projekt inom Bräcke Diakoni, har i uppdrag att synliggöra att kvinnor med funktionsnedsättning ingår i gruppen våldsutsatta kvinnor och verka för att kvinnor med funktionsnedsättning som utsätts för våld får det stöd som de behöver och har rätt till.

Denna rapport är viktig på många sätt, dels för att den avlivar myten att kvinnor med funktionsnedsättning inte bor/kan bo på en kvinnojour, dels för att den ger ett underlag till att informera om var en våldsutsatt kvinna med funktionsnedsättning, utifrån sina specifika behov av tillgänglighet, kan hitta ett skyddat boende i Västra Götalands län.

Vår förhoppning är att inventeringens förfaringssätt, genom personliga besök, har väckt intresse och engagemang för frågan.

Rapporten har tagits fram av Ewa Fransson och Denise Cresso, projektmedarbetare på Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt.

Som appendix till denna rapport återfinns de riktlinjer som använts i inventeringen. Riktlinjerna med tillhörande inventeringsmall är framtagna av Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt, Bräcke Diakoni och är tänkta som ett verktyg för att öka tillgängligheten i skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor. Syftet är att en funktionsnedsättning inte ska utgöra ett hinder för att få stöd i form av rådgivning och möjlighet till skyddat boende.

När en kvinna med funktionsnedsättning blir utsatt för våld bör det för henne, liksom andra kvinnor i samma situation, finnas ett skyddat boende att fly till. Det är därför avgörande att skyddade boenden är tillgängliga för *alla* kvinnor.

Göteborg september 2008

Kerstin Kristensen
Projektledare

INLEDNING

När en kvinna blir utsatt för våld är hon ofta i behov av ett skyddat boende och då är kvinnojouren ett alternativ som kvinnan erbjuds av samhället. När en kvinna med funktionsnedsättning blir utsatt för våld är kvinnojouren inte ett lika självklart alternativ.

Sedan 1990 har andelen anmälningar vad gäller våld mot kvinnor ökat. Enligt Brottsförebyggande rådet har anmälningsbenägenheten troligen ökat under denna tid men det är också rimligt att anta att det faktiska våldet mot kvinnor i nära relationer de facto har ökat.¹ Hur stor andel av våldet som riktas mot kvinnor med funktionsnedsättning går inte att säga, eftersom polismyndigheten inte särredovisar den typen av uppgifter.

I november 2007 kom regeringens nationella handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.² I handlingsplanen betonas hur viktigt det är med ökad samverkan inom och mellan myndigheter samt ideella organisationer som kommer i kontakt med våldsutsatta och förövare för att utsatta personer ska få den hjälp de behöver.

I den nationella handlingsplanen omnämns kvinnor med funktionsnedsättning som en särskilt utsatt grupp. Regeringen ser allvarligt på att omgivningen fokuserar mer på deras funktionsnedsättning än på att de blivit utsatta för våld, och anser att arbetet med att bekämpa våld mot kvinnor med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar behöver utvecklas. I handlingsplanen slås fast att de ideella kvinnojourerna utgör ett ovärderligt komplement till det arbete med våldsutsatta kvinnor som sker inom kommunerna. Regeringen anser vidare att det behövs en ökning av det organisationsanslag som Socialstyrelsen fördelar till bland annat kvinno- och brottsofferjourer som arbetar med att motverka våld mot kvinnor.

Integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni gick tillsammans med Carina Olsson, ordförande i SKR, och Gunilla Westny, ordförande i ROKS, ut med en gemensam artikel i Göteborgs-Posten den 27 juni 2008 angående kvinnojourernas viktiga arbete. I artikeln kritiseras kommuner som inte tar sitt ansvar för kvinnor och barn som är utsatta för våld. De menar också att kommuner har dålig kunskap om det

arbete kvinnojourerna utför. Regeringen avsätter därför 10,5 miljoner till en utvärdering av kvinnojourernas arbete som Socialstyrelsen har fått ansvar för att utföra i dialog med ROKS och SKR.

Tyvärr tar man inte upp frågan om tillgängligheten på kvinnojourer, varken i den nationella handlingsplanen eller i artikeln ovan.

I februari 2008 lämnade CEDAW (FN:s kommitté för avskaffande av all diskriminering av kvinnor) sina kommentarer om Sveriges senaste två rapporter vad gäller diskriminering av kvinnor i vårt land.³ Till de positiva aspekter som kommittén tar upp är att Sverige år 2006 antog en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter och året därpå en nationell handlingsplan för att bland annat motverka mäns våld mot kvinnor. Men det fanns också en kritik och oro över den höga förekomsten av våld mot kvinnor och flickor, särskilt hedersrelaterat våld och brott i nära relationer. Kommittén är bekymrad över den låga andelen åtal och fällande domar vad gäller våldsbrott.

Det finns några så kallade nyckelområden som kommittén tar upp som ger anledning till oro och som de rekommenderar Sverige att åtgärda. Ett område är att vissa kommuner i Sverige inte har möjlighet att erbjuda våldsutsatta kvinnor, inklusive kvinnor med funktionsnedsättning, skyddat boende. Kommittén uppmanar Sverige att följa upp socialtjänstens skyldighet att tillhandahålla och garantera tillgång till tillräckligt många kvinnojourer, utrustade så att de kan ta emot kvinnor med funktionsnedsättning. För att ha en möjlighet att leva upp till den målsättningen måste kvinnojourerna garanteras finansiella medel för ändamålet. Till sist uppmanar kommittén Sverige att intensifiera sitt arbete med att eliminera diskriminering och motverka våld mot kvinnor med funktionsnedsättning samt att erkänna dem som en grupp med särskilda behov.

Bakgrund

Handikappombudsmannen⁴ genomförde 2003 en enkätundersökning⁵ för att kartlägga hur beredskapen vid landets brottsoffer- och kvinnojourer ser ut/såg ut för att kunna ta emot och stödja våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning. Resultatet var nedslående. Undersökningen visade bland annat att bara drygt en tredjedel tog emot kvinnor med psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Knappt en tredjedel av verksamheterna som erbjöd boende tog emot kvinnor med personlig assistans för övernattnings. Tre av fyra bostäder saknade toalett som kvinnor som är rullstolsburna kan använda, vilket innebär att de inte kan bo där.

Handikappombudsmannen konstaterar också att det är få kvinnor med funktionsnedsättning som vänder sig till brottsoffer- eller kvinnojourer för att få stöd och hjälp, och menar att det är viktigt att undersöka orsakerna till detta.

Myndigheten betonar slutligen att det dock är kommunernas ansvar att förbättra beredskapen och tillgängligheten och till det krävs ökade resurser. Tyvärr har det hittills inte gjorts någon uppföljning av undersökningen.

Förstudie

Under 2004 träffades en arbetsgrupp bestående av representanter för Bräcke Diakoni, HSO Göteborg, SRF Göteborg, Unga rörelsehindrade Göteborgsklubben och Föreningen Grunden för att diskutera frågan om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Mot bakgrund av Handikappombudsmannens rapport och arbetsgruppens samlade erfarenheter beslutades att år 2005 söka medel till en förstudie kallad »Dubbelt Utsatt? Om våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder»⁶ i Bräcke Diakonis regi.

Målet med förstudien var att ta fram en ansökan⁷ med förslag på hur stödet till våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning kan se ut, och hur man kan öka medvetenheten och kunskapen hos myndigheter och verksamheter som på olika sätt kommer i kontakt med målgruppen. Förstudien kom fram till att det finns behov av ett Utvecklingscentrum, som kan synliggöra och utveckla kunskap kring våld mot kvinnor med funktionsnedsättning och bedriva ett aktivt arbete gentemot personal och organisationer.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt

Allmänna Arvsfonden beviljade Bräcke Diakoni medel för att under en treårsperiod⁸ starta och driva Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt – för kunskap om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning, i Västra Götalands län.

Kvinnojourer

I slutet av 1960-talet tog kvinnors frigörelse och kamp för jämställdhet fart, där bland annat Grupp 8 blev en viktig aktör och även inspiratör för efterkommande kvinnojourer. I slutet av 1970-talet uppmärksammades att många kvinnor utsattes för våld utan att samhället gjorde något

åt problemet. År 1978 startades de första kvinnojourerna som en reaktion på ett konkret samhällsproblem, nämligen mäns våld mot kvinnor.

I Västra Götalands län finns idag, utöver kvinnojourerna, skyddat boende på kommunala kriscentrum, men även i andra organisationsformer såsom personalkooperativ och stiftelser.

Basen för kvinnojoursarbetet är ideellt arbetande kvinnor, men många jourer har även anställd personal. En av enheterna drivs som ett personalkooperativ där alla är anställda. En annan enhet driver kvinnojoursplatser som ett samarbete mellan Vägen ut!-kooperativen och Göteborgs kommun. Det finns två kommunala kriscentrum i regionen. De flesta verksamheter erbjuder enbart kollektivt boende, men några har även möjlighet till boende i enskild lägenhet.

Kvinnojournernas policy är att varje stödsökande kvinna möts som våldsutsatt i första hand och de noterar därför inte uppgifter om eventuell funktionsnedsättning, vilket innebär att det inte finns statistik på hur många kvinnor med funktionsnedsättning som sökt skyddat boende på kvinnojour.

Merparten av kvinnojourerna ingår i Kvinnojourer i Väst, som är en paraplyorganisation för kvinnojourerna i länet med uppgift att stödja erfarenhetsutbyte och arrangera utbildningar.

Målgrupp

Inventeringen har genomförts i 24 skyddade boenden, varav 23 är verk samma i Västra Götalands län. Utöver dessa har vi valt att ta med kvinnojouren i Kungsbacka, eftersom Kungsbacka tillhör Göteborgsregionens kommunalförbund och kvinnojouren ingår i Kvinnojourer i Väst.

Definitioner och begrepp

Skyddat boende

I texten nedan kommer vi genomgående att använda *kvinnojour* som begrepp för de verksamheter som bedriver skyddat boende för våldsutsatta kvinnor. Ofta är det en kvinnojour, men det kan även vara ett kommunalt kriscentrum eller andra verksamheter som personalkooperativ, stiftelser och behandlingshem.

Personal

Vi kommer att använda begreppet *personal* om alla som aktivt arbetar på en kvinnojour, oavsett om de gör det ideellt eller som anställda.

Funktionsnedsättning

Socialstyrelsens terminologiråd beslutade 2007 om en revidering av termerna funktionsnedsättning och handikapp. Funktionsnedsättning och funktionshinder är inte längre synonymer; funktionshinder blir en egen term och handikapp utgår. I och med detta definieras begreppet *funktionsnedsättning* enligt följande: nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Begreppet *funktionshinder* definieras: begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. För båda termerna avråds handikapp som synonym.

En viktig konsekvens är att funktionshinder inte är något som en person har. Istället är det miljön som är funktionshindrande.

Kvinnor med funktionsnedsättning

Kvinnor med funktionsnedsättning är ingen homogen grupp utan alla är enskilda individer med speciella behov och intressen. Det finns dock vissa fördelar med att definiera olika grupper då samma lösning för tillgänglighet uppfyller likartade behov hos kvinnor med funktionsnedsättning av olika slag.

Inventeringens grupper utgår från det sätt som »Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor» definierar olika grupper,⁹ det vill säga att på ett mer funktionellt sätt beskriva de svårigheter kvinnor med olika funktionsnedsättningar kan ha och vilka behov det för med sig. Följande övergripande grupper används:

- Kvinnor som har svårt att röra sig
- Kvinnor som har svårt att höra
- Kvinnor som har svårt att se
- Kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information
- Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen

Tillgänglighet

Tillgänglighet är ett begrepp som används för att beskriva hur pass väl en verksamhet eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning. Detta innefattar lokalers fysiska beskaffenhet, tillgången till information och ett bra bemötande. I de riktlinjer¹⁰ som ligger till grund för inventeringen menas med *tillgänglighet* att kunna ta del av information om och kunna ta kontakt med kvinnojouren samt kunna besöka/bo i det skyddade boendet.

SYFTE

Syftet med inventeringen är att ta reda på hur tillgängligheten för olika grupper av kvinnor med funktionsnedsättning ser ut på kvinnojourerna i Västra Götalands län. Vi ville också få en uppfattning om det finns behov av kunskap om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

Utöver syftet har vi en förhoppning om att våra besök har väckt intresse och engagemang för tillgänglighetsfrågor.

Metod och genomförande

Vi har använt oss av den inventeringsmall som utgår från de riktlinjer som tagits fram av Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt inom Bräcke Diakoni.¹¹ Inventeringsmallen bygger på tanken att alla delar, från att söka information till att flytta in i ett skyddat boende, ska belysas och därmed ingå i tillgänglighetsinventeringen. Genomförandet av inventeringen har bidragit till den nuvarande inventeringsmallens utformning utifrån de erfarenheter vi gjort vid själva mätningarna.

I början av 2008 skickade vi ut ett introduktionsbrev till alla verksamheter där vi presenterade idén med att genomföra en tillgänglighetsinventering. Därefter bokade vi in och genomförde 24 inventeringsbesök under en tremånadersperiod våren 2008.

Besöken bestod av en samtalsdel där vi presenterade inventeringen, tog del av vilken erfarenhet kvinnojouren har av våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning och hur behovet av utbildning ser ut. Dessutom tog vi del av en allmän information om kvinnojourernas verksamhet. Efter samtalet genomförde vi den fysiska inventeringen enligt inventeringsmall.

Inventeringsprotokollet har därefter bearbetats och analyserats. Varje kvinnojour har fått tillbaka sitt inventeringsprotokoll med förslag och rekommendationer om hur de kan göra sin verksamhet tillgänglig för kvinnor med funktionsnedsättning.

Vi har genomfört en konferens där vi redovisat resultatet för allmänheten, kvinnojourerna, kommunrepresentanter och politiker, företrädesvis i Västra Götaland.

RESULTAT

Nedan redovisas ett övergripande resultat genom att lyfta de delar som ingår i inventeringsmallen, det vill säga information, kommunikation och boende.

Information

Grunden för att information ska vara tillgänglig är att språket är tydligt och klart, och att layouten utformas så att den underlättar för alla läsare. När informationen finns i olika former, så kallade alternativa format, når den alla som kan vara intresserade.

Hur ser kvinnojourernas information ut?

Vid inventeringen framkom att 13 kvinnojourer har en webbplats, varav 12 var enkla och lättnavigerade och fungerade bra med talsyntes. Fyra kvinnojourer håller på att bygga upp en egen webbplats.

Alla verksamheter har informationsbroschyrer. Merparten av dem är lättlästa, men en del innehåller för mycket text och har en layout som inte underlättar läsningen och förståelsen av texten.

Hälften av informationsmaterialet går att få elektroniskt i Word eller tillgänglig PDF. Flera kvinnojourer har behov av och är på gång att producera nytt informationsmaterial.

Kommunikation

Grunden för tillgänglig kommunikation är att den finns i olika former.

Hur fungerar det att få kontakt med kvinnojourerna?

Alla kvinnojourer går naturligtvis att nå via fast telefon och brevledes. 21 av 24 jourer går att nå via e-post. 13 jourer går att nå via sms och 14 har fax. Många verksamheter uppger inte alla sina kontaktvägar i sitt informationsmaterial.

Det sker hela tiden en teknisk utveckling som underlättar möjligheterna att kommunicera. Idag är det alltför många kvinnor som söker information via internet, varför vi rekommenderar alla verksamheter att ha en egen,

lättnavigerad webbplats där alla kontaktvägar anges. Det är också viktigt att alla kontaktuppgifter – adress, telefonnummer, sms, faxnummer och e-postadress – finns på allt informationsmaterial.

Bo i skyddat boende

Grunden för att ett skyddat boende ska vara tillgängligt är att det ska vara möjligt att ta sig till och in i byggnaden samt att dess interiör inte utgör hinder.

Hur fungerar det skyddade boendet för kvinnor som har svårt att röra sig?

Vi har valt att dela upp gruppen »svårt att röra sig» i två kategorier – rollator och rullstol – eftersom behoven av tillgänglighet skiljer sig tydligt åt då det gäller kraven på mått för hiss, passager med mera.

Kvinnor med rörelsenedsättning: rollator

11 av 24 kvinnojourer har haft kvinnor med rollator i det skyddade boendet. En kvinnojour har haft en kvinna med kryckor boende hos sig. Ytterligare fyra verksamheter anser sig kunna ta emot kvinnor med rollator.

Kvinnor med rörelsenedsättning: rullstol

Endast en kvinnojour har tagit emot en kvinna som var rullstolsburen. Kvinnan hade även personlig assistans, vilket fungerade bra. Ingen av de övriga kvinnojourerna säger sig ha fått förfrågan om boende från/för kvinna som är rullstolsburen.

Hur fungerar det skyddade boendet för kvinnor som har svårt se?

Fem kvinnojourer har erfarenhet av kvinnor med synnedsättning och ytterligare 17 verksamheter säger sig kunna ta emot. Några verksamheter uppger att kvinnor vid behov kan ta med sig ledarhund. Några anser att lämpligast boende är i enskild lägenhet.

Hur fungerar det skyddade boendet för kvinnor som har svårt att höra?

Sex kvinnojourer uppger att de har haft kvinnor med hörselnedsättning boende hos sig. Endast en av kvinnorna var döv och då skedde kommunikationen skriftligt och via kontaktperson. De flesta kvinnojourer anser

sig kunna ta emot kvinnor med hörselnedsättning. En kvinnojour är på gång att installera texttelefon.

Hur fungerar det skyddade boendet för kvinnor som har svårt att tolka och bearbeta information?

Vi har valt att dela upp gruppen »svårt att tolka och bearbeta information» i tre kategorier – intellektuell, kognitiv och psykisk funktionsnedsättning – för att de ställer specifika krav på bemötande och på det kollektiva boendet.

Kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning

20 kvinnojourer har haft kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning boende hos sig. De flesta uppger att kvinnorna har haft en lätt funktionsnedsättning. Även de fyra övriga jourerna anser sig kunna ta emot kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning. Några kvinnojourer uttrycker att det är viktigt att kvinnan har personlig assistans, för att bland annat få hjälp med tystnadsplikten kring boendet. För kvinnor som har haft bra stöd från samhället, alltifrån handläggare till personlig assistans, har boendet fungerat bra. De kvinnojourer som kan erbjuda enskilda lägenheter anser att de har bra möjligheter att ta emot kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning. Vid tillfällen då det inte alls fungerat har personalen hjälpt kvinnorna att flytta till andra alternativ.

Kvinnor med kognitiv funktionsnedsättning

16 kvinnojourer har tagit emot kvinnor med kognitiv funktionsnedsättning, framförallt kvinnor med ADHD och Aspergers syndrom. Flera kvinnojourer uppger att de förmodligen haft kvinnor med kognitiv funktionsnedsättning som gäster, då funktionsnedsättningen inte alltid är uppenbar och kvinnorna inte själva berättar om sina svårigheter. Ytterligare fem jourer anser sig kunna ta emot, medan tre jourer är tveksamma till att det skulle fungera i boendet.

Kvinnor med psykisk funktionsnedsättning

Kvinnor med psykisk funktionsnedsättning är en vid grupp. Svårigheterna kan variera från depressioner till psykosliknande tillstånd.

23 kvinnojourer uppger att man tagit emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning, framförallt kvinnor med depressioner. 19 jourer uppger att man även haft kvinnor med omfattande psykiska svårigheter boende hos sig. Bipolär diagnos nämns liksom borderline, schizofreni och panikångest.

Hur tycker personalen att det har fungerat att ta emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning? Här skiljer sig svaren, alltifrån att det har fungerat bra till att det har varit problematiskt.

Sex kvinnojourer säger nej till att ta emot kvinnor med omfattande psykisk funktionsnedsättning. En av anledningarna är att man anser att personalen inte har tillräcklig kompetens för att det skall fungera, framförallt tillsammans med barn i det kollektiva boendet. En annan anledning är att det inte finns personal i boendet nattetid.

De kvinnojourer som har enskilda lägenheter anser att möjligheter finns att ta emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning, eftersom de då kan erbjuda en lugnare och mer överblickbar miljö.

Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen

Nio kvinnojourer har tagit emot kvinnor med astma/allergiproblem. Fyra jourer tillåter djur i boendet och 18 har djurförbud, medan två kvinnojourer inte har bestämt sig. Nio verksamheter tillåter inte personal att använda doftprodukter.

Enbart en kvinnojour är anpassad för kvinnor med astma/allergi-problem, vilket innebär att man inte tillåter kvinnor att ta med sig djur och personal/boende får inte använda doftprodukter. Några kvinnojourer har en medvetenhet om problemet men har ingen uttalad policy i frågan.

Måste man kunna klara sig själv?

Eftersom de flesta kvinnojourer inte har personal dygnet runt är policyn att alla kvinnor måste kunna klara sig själva. Detta innebär att kvinnor som kräver extra stöd måste ha med sig personlig assistans. Två kvinnojourer uppger att kvinnorna kan få hjälp med matinköp, bankärenden och liknande av personalen.

På 23 av de 24 verksamheterna kan man ha med sig personlig assistans. En kvinnojour säger alltså nej till det stödet och anledningen är rädsla för att tystnadsplikten ska brytas. Två kvinnojourer har enskilda lägenheter för kvinnor som har personlig assistans.

20 kvinnojourer är positiva till hemtjänstlag i boendet, men kan också se problem med att många olika personer rör sig i lokalerna. Två jourer tillåter inte hemtjänstpersonal i verksamheten och två har ännu ingen policy i frågan. En jour anser inte att det behövs eftersom kvinnorna får hjälp av personalen.

Flera kvinnojourer är intresserade av att den egna personalen utbildas

för att gå in som vikarierande hemtjänstlag för en kvinna med funktionsnedsättning eftersom antalet utifrånkommande personer i boendet då minskas.

Av de kvinnojourer som accepterar personlig assistans/hemtjänstlag i boendet är det 11 som även tillåter manlig personal. Två jourer anser att kvinnor med funktionsnedsättning som har manlig personal får bo i enskild lägenhet. En jour har ännu ingen policy i frågan.

SAMMANFATTANDE KOMMENTARER

Inventeringsresultatet är tänkt att kunna utgöra ett stöd i kvinnojourernas strävan att utveckla tillgängligheten för att kunna bli en resurs även för kvinnor med funktionsnedsättning. Resultatet kan användas som ett underlag i samarbete med fastighetsägare och ansvariga inom kommunen för att man ska hitta praktiska och ekonomiska lösningar på tillgänglighetsfrågan. Resultatet utgör också ett underlag för information till stödsökande kvinnor.

Vi anser att det bland personalen på kvinnojourerna finns ett intresse och engagemang för gruppen kvinnor med funktionsnedsättning. Personalen är medveten om att man i alltför liten utsträckning når ut till kvinnor med funktionsnedsättning, trots att de i lika hög grad som andra kvinnor är utsatta för våld.

Kvinnjourerna uppger att de sällan får förfrågningar, varken direkt från stödsökande kvinnor eller från socialtjänst eller vuxenpsykiatri, om behov av skyddsboende. Varför förfrågningarna uteblir finns inga entydiga svar på. En fråga man kan ställa är om det kan bero på att myndigheterna inte tror att kvinnojourerna kan ta emot på grund av lokalernas bristande tillgänglighet eller att personalen inte har tillräcklig kompetens?

Hur ser kvinnojourernas beredskap ut för att ta emot kvinnor med funktionsnedsättning?

Om vi börjar med beredskapen att ta emot kvinnor som har svårt att röra sig så sätter naturligtvis lokalernas utformning sina begränsningar. Tyvärr förhåller det sig så att många kvinnojourer idag inte kan ta emot kvinnor med svårare rörelsenedsättning på grund av lokalernas beskaffenhet. Framförallt gäller det kvinnor som är rullstolsburna. Orsakerna till det är många, till exempel att huset saknar hiss eller att hissen är för liten, passagemåtten i lägenheten är för små eller att toalett- och duschrum är för trånga.

Däremot kan nästan hälften av verksamheterna ta emot kvinnor med rollator, vilket inte kräver lika hög fysisk tillgänglighet.

Det finns dock vissa förändringar på gång. Några kvinnojourer har be-

viljats medel från Länsstyrelsen år 2007 för att bygga om, andra planerar åtgärder och hoppas kunna använda vår inventering i diskussioner med kommun och fastighetsägare.

Sammanfattningsvis finns det en eller två kvinnojourer i varje kommunförbund som med någon justering kan ta emot kvinnor med rörelse- nedsättning som kräver rullstol. De förändringar som behöver göras är framförallt att åtgärda tunga dörrar med automatiska dörröppnare. Denna fråga arbetar kvinnojourerna på att lösa. Ett par verksamheter har några fler förändringar att göra för att kunna bli tillgängliga för kvinnor som är rullstolsburna.

Vad gäller kvinnor som har svårt att höra är erfarenheten på kvinnojourerna inte särskilt stor, däremot anser nästan alla att de skulle kunna ta emot.

Vad gäller kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information varierar beredskapen mellan kvinnojourerna. Beredskapen bygger ju på både kunskap och erfarenhet. På några jourer finns en rädsla för att inte kunna hantera situationer som eventuellt kan uppstå i det kollektiva boendet, och att dessa då framförallt skall drabba barnen. De kvinnojourer som har enskilda lägenheter anser att de har goda möjligheter att ta emot kvinnor med psykisk, intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning. En egen lägenhet kan då bli ett alternativ för att få en lugnare miljö, eftersom den kollektiva miljön kan upplevas rörig och oförutsägbar för dessa kvinnor.

Vår uppfattning är att personal som anser att det har fungerat bra att ta emot kvinnor med psykiska funktionsnedsättningar har lång erfarenhet av arbete med våldsutsatta kvinnor och/eller har erfarenhet av arbete inom vården, samt – inte minst – har bra upparbetade kontakter med framförallt vuxenpsykiatri och socialtjänsten.

Tre verksamheter uppger att de alltid tar emot stödsökande kvinnor för ett första samtal, vilket är positivt utifrån att det personliga mötet ökar möjligheterna för bägge parter att bedöma om ett boende på kvinnojouren är det som är den bästa lösningen just då.

Vi anser att det generellt sett finns ett stort behov av kunskap om kvinnor med psykisk funktionsnedsättning för att öka tillgängligheten.

Som sidoinformation har det framkommit att sex av kvinnojourerna har tagit emot stödsökande kvinnor med alkoholproblem. En av dessa verksamheter har kvinnor med missbruk som målgrupp.

Rekommendationer till jourerna

Vi rekommenderar alla kvinnojourer att ha en *egen* webbplats för att fler kvinnor ska få information om verksamheten. En annan rekommendation är att ha så många kontaktvägar som möjligt.

Ansvar för att göra fastighetsägaren, och i vissa fall kommunen, uppmärksam på att lokalerna inte är tillgängliga för alla kvinnor åligger respektive kvinnojour. Det är de som hyresgäster som har kunskapen om hur lokalen fungerar. Här kan den lokala kvinnojouren använda inventeringsprotokollet som ett underlag för diskussion.

Vi föreslår att de förslag på enkelt avhjälpna hinder, som avser sådana hinder som kan anses rimliga att åtgärda för att göra verksamheten tillgänglig för kvinnor med funktionsnedsättning, tas upp med fastighetsägaren.

Rekommendationer till kommunerna

Kommunerna har sedan ett år tillbaka ett utökat ansvar att kunna ge alla kvinnor som är utsatta för våld det stöd och skydd de är i behov av och har rätt till.¹² Detta gäller naturligtvis även kvinnor med funktionsnedsättning.

Vi rekommenderar respektive kommun att aktivt ta kontakt med kvinnojouren i sin kommun och bjuda in till en diskussion om hur behoven ser ut, och vad som behöver åtgärdas för att verksamheten ska bli tillgänglig för alla kvinnor. Förutom ansvariga från kommunen/kommunerna bör representanter som arbetar med bostadsanpassning delta.

Samverkan mellan berörda myndigheter, socialtjänst, sjukvård, bostadsbolag med mera och kvinnojouren måste fungera för att en våldsutsatt kvinna med/utan funktionsnedsättning ska ha en möjlighet att förändra sin livssituation. Myndigheternas agerande och förmåga till samarbete är avgörande kring frågor som tillfälligt skyddat boende, bostad, ekonomi och övrigt stöd av betydelse.

SLUTORD

Namnet på denna rapport – »Otillgängliga kvinnojourer – sant eller falskt?» – valdes utifrån att medarbetarna på Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt ofta stött på den förutfattade meningen att kvinnojourerna är otillgängliga för kvinnor med funktionsnedsättning. Men frågan är onyanserad för som rapporten visar måste frågan ställas: otillgänglig för vem? Resultatet visar tydligt att det finns erfarenheter av att ta emot en våldsutsatt kvinna med funktionsnedsättning på alla kvinnojourer, däremot är inte alla kvinnojourer tillgängliga för alla kvinnor med funktionsnedsättning.

Eftersom kvinnor med funktionsnedsättning inte är en homogen grupp med samma behov av tillgänglighet kan svaret inte bli ett entydigt sant eller falskt.

Kvinnjourerna gör ett fantastiskt arbete för våldsutsatta kvinnor, många gånger på ideell basis. Socialtjänstlagen skärptes år 2007, vilket innebär att kommunen *skall* ge våldsutsatta kvinnor och barn det stöd och skydd de behöver. För att detta stöd även ska omfatta kvinnor med funktionsnedsättning måste kommunerna ta ett större ansvar och bistå med resurser för att kvinnojourerna ska bli tillgängliga.

Inventeringens slutresultat kommer att ge information om var i Västra Götaland det finns tillgängliga kvinnojourer. Informationen finns på: www.dubbeltutsatt.se

NOTER

- ¹ Brå 2007:14, nationell trygghetsundersökning 2006.
- ² Regeringens skrivelse 2007/08:39 handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.
- ³ CEDAW/C/SWE/CO/7. Avslutande anmärkningar avseende Sverige från kommittén för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (preliminär oredigerad version).
- ⁴ Handikappombudsmannen, en statlig myndighet vars uppgift var att bevaka rättigheter och intressen för personer med funktionsnedsättning, ingår numera i Diskrimineringsombudsmannen.
- ⁵ Rapport om tillgänglighet på kvinno- och brottsofferjourer, Handikappombudsmannen, 2003.
- ⁶ Förstudien Dubbelt Utsatt? Om våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder, 2006.
- ⁷ Från ord till handling, Utvecklingscentrum – för kunskap om våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder, Bräcke Diakoni.
- ⁸ 2007–2009 drivs Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt av Bräcke Diakoni och finansieras av Allmänna Arvsfonden och Bräcke Diakoni.
- ⁹ »Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor», Bräcke Diakoni, 2008. Dessa riktlinjer utgår från »Människor med funktionshinder i Västra Götaland», Avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2006.
- ¹⁰ »Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor», Bräcke Diakoni, 2008.
- ¹¹ »Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor», Bräcke Diakoni, 2008, som utgår från Handisam, »Riv Hinder», 2007.
- ¹² SoL 5 kap 11 §.

REFERENSLISTA

- ALM 1. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader.
- BBR, Boverkets byggregler, Boverkets författningssamling 1998:38, Boverket, 1998.
- BIH, Bygg Ikapp Handikapp, Kommentarer till Boverkets byggregler, BBR 1995. Andra utgåvan. AB Svensk Byggtjänst och Handikappinstitutet, 2001.
- Brå 2007:14, Nationell trygghetsundersökning, 2006.
- CEDAW/C/SWE/CO/7, Avslutande anmärkningar avseende Sverige från kommittén för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (preliminär oredigerad version).
- Dubbelt Utsatt? – om våld och övergrepp på kvinnor med funktionshinder, Bräcke Diakoni 2006.
- Från ord till handling, Utvecklingscentrum – för kunskap om våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder, Bräcke Diakoni, 2006.
- HIN, Enkelt avhjälpna hinder, Boverkets föreskrifter och allmänna råd av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser, BFS 2003:19, HIN 1.
- Rapport om tillgänglighet på kvinno- och brottsofferjourer, Handikappombudsmannen, 2003.
- Regeringens skrivelse 2007/08:39, Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.
- Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor, Bräcke Diakoni, 2008
- Riv hindren – Riktlinjer för tillgänglighet, Handisam, 2007.
- Uppföljning av Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder, BFS 2003:19.

BILAGA: KVINNOJOURER

<i>Namn</i>	<i>Ort</i>
Kvinnojouren ADA	Göteborg
Kvinnojouren i Borås	Borås
Kvinnojouren på Dal	Dalsland
Kvinnojouren Duvan	Trollhättan
Kvinnojouren Emelie	Strömstad
Finska kvinnojouren Piilopirtti	Göteborg
Kvinnojouren Frida	Åmål
Kvinnojouren Frideborg	Mölnadal
Kvinnojouren Guldkragen	Falköping
Kvinnojouren i Göteborg	Göteborg
Kvinnojouren Kaprifolen	Uddevalla
Kvinnohuset Cassandra	Göteborg
Kriscentrum för kvinnor	Göteborg
Kvinnojouren i Kungsbacka	Kungsbacka
Kvinnojouren Linnéan	Lidköping
Kvinnojouren i Mark	Kinna
Kvinnojouren Olivia	Alingsås
Partille kvinnojour	Partille
Kvinnojouren Runan	Tanum
Kvinnojouren Solblomman	Lysekil
Kvinnojouren i Stenungsund	Stenungsund
Kvinnohuset Tranan	Skövde
Villa Vägen ut! Karin	Göteborg
Kvinnojouren Vändpunkten	Kungälv

APPENDIX

Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor

INLEDNING

Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor och inventeringsmallen är framtagna utifrån riktlinjer och inventeringsmall/standard som Handisam och Västra Götalandsregionen utarbetat, samt utifrån ytterligare synpunkter vi fått i kontakter med personal som arbetar med tillgänglighetsfrågor inom Västra Götalandsregionen och Göteborgs kommun.

Riktlinjerna ska ge övergripande information om hur hinder ska identifieras och undanröjas, så att även våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna ta del av de stödinsatser som kvinnojourer eller annan stödverksamhet kan erbjuda.

Vi har i vår tankekedja utgått från att en kvinna ska *kunna ta del av information* om att det finns stöd att få, *kunna ta kontakt* med de verksamheter som erbjuder stöd, *kunna besöka* verksamheten för stödsamtal och/eller *kunna bo* i ett skyddat boende.

Nedan finns allmänna riktlinjer för olika hinder som vi erfarenhetsmässigt tänker oss finns. Vi kompletterar med en konkret inventeringsmall vad gäller information, kommunikation samt fysisk miljö.

Vi vill att riktlinjerna ska vara en ögonöppnare så att tillgängligheten ses över, så att alla kvinnor kan få tillgång till alla olika delar av kvinnojourens stöd.

Riktlinjen visar hur vissa hinder kan avhjälpas och förhoppningsvis även ge inspiration till att öka tillgängligheten i verksamheten. I slutet av detta dokument finns ett avsnitt om enkelt avhjälpna hinder, utifrån Boverkets »Enkelt avhjälpna hinder» och även vad som framkommit i utprovningen av inventeringsmallen samt praktiska vardagstips.

Begrepp

Skyddat boende

Genomgående kommer begreppet *kvinnjour* att användas för de verksamheter som bedriver skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor, utifrån att det vanligtvis är en kvinnjour. Men det kan även vara en brottsofferjour, ett kommunalt kriscentrum eller andra verksamheter som till exempel personalkooperativ, stiftelser, behandlingshem med flera.

Genomgående kommer begreppet *personal* att användas om alla som är aktiva i stödarbetet på en kvinnjour, oavsett om de arbetar ideellt eller som anställda.

Tillgänglighet

Tillgänglighet är ett begrepp som används för att beskriva hur pass väl en verksamhet eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning. Detta innefattar lokalers fysiska beskaffenhet, tillgången till information och ett bra bemötande.¹ I riktlinjen menas med tillgänglighet att kunna ta del av information om och kunna ta kontakt med kvinnojouren samt kunna besöka/bo i det skyddade boendet.

Funktionsnedsättning

Socialstyrelsens terminologiråd beslutade 2007 om en revidering av termerna funktionshinder och handikapp. Funktionsnedsättning och funktionshinder är inte längre synonymer, funktionshinder blir en egen term och handikapp utgår. I och med detta definieras begreppet *funktionsnedsättning* enligt följande: nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Begreppet *funktionshinder* definieras: begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. För båda termerna avråds handikapp som synonym.

En viktig konsekvens är att funktionshinder inte är något som en person har utan det är miljön som är funktionshindrande.

Kvinnor med funktionsnedsättning

Kvinnor med funktionsnedsättning är ingen homogen grupp utan alla är enskilda individer med speciella behov och intressen. Det finns dock vissa fördelar med att definiera olika målgrupper då samma lösning för tillgänglighet uppfyller likartade behov hos kvinnor med funktionsnedsättning av olika slag. Många kvinnor har svårigheter inom två eller flera områden, exempelvis svårigheter att se, röra sig och att bearbeta och tolka information, det vill säga kvinnor med flerfunktionsnedsättningar.

Traditionella benämningar på grupper med likartade funktionsnedsättningar och behov är exempelvis kvinnor med synnedsättning och kvinnor med rörelsenedsättning. Vi har valt att utgå från det sätt som Västra Götalandsregionen definierar olika målgrupper,² det vill säga att på ett mer funktionellt sätt beskriva de svårigheter som kvinnor med olika funktionsnedsättningar kan ha och vilka behov det för med sig. Följande övergripande grupper används:

- Kvinnor som har svårt att röra sig
- Kvinnor som har svårt att höra
- Kvinnor som har svårt att se
- Kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information
- Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen

Det finns givetvis också många sjukdomar som ger upphov till svårigheter i samspelet med vardagen (infektionssjukdomar, cancer med mera). Dessa tas inte upp i dessa riktlinjer som fokuserar på det som allmänt betecknas som funktionsnedsättning.

Under rubriken »Funktionsnedsättning och tillgänglighet» beskrivs målgruppernas svårigheter och behov lite mer ingående.

FUNKTIONSNEDSÄTTNING OCH TILLGÄNGLIGHET

Nedan beskrivs riktlinjens övergripande målgruppers svårigheter och behov lite mer ingående. Det är en något förkortad och bearbetad text som finns i Västra Götalandsregionens skrift »Människor med funktionshinder i Västra Götaland».³

KVINNOR SOM HAR SVÅRT ATT RÖRA SIG har svårigheter med funktioner i leder och skelett, har svårigheter med olika muskelfunktioner och/eller har svårigheter med olika rörelsefunktioner.

Dessa svårigheter visar sig genom att kvinnan kan

- ha gångsvårigheter och/eller använder rollator eller rullstol
- ha nedsatt rörlighet i armar och händer och/eller nedsatt finmotorik
- ha balansproblem i sittande eller stående ställning
- vara smärtekänslig.

Dessa kvinnor kan ha behov av

- plana förflyttningssträckor
- rymliga utrymmen och breda passager
- vilomöjligheter vid längre förflyttningar
- lättmanövrerade manöverdon
- dörröppnare och ledstänger
- anpassade toaletter.

Kvinnor i gruppen svårt att röra sig kan ha sammansatta svårigheter som berör både motoriska och kognitiva funktioner (till exempel stroke, afasi). Många kan därför också räknas in i gruppen kvinnor med svårigheter att bearbeta och tolka information.

KVINNOR SOM HAR SVÅRT ATT SE har svårigheter med olika synfunktioner. I gruppen ingår kvinnor med olika former av synnedsättningar, samt kvinnor som är gravt synskadade (blinda).

Kvinnor som har en synsvaghet kan ha

- synfältsinskränkningar
- svårt att läsa
- svårt att orientera sig
- en extra känslighet för bländning och reflexer.

Dessa kvinnor kan ha behov av

- bra ljus/belysning, utan störande reflexer
- text i stor stil
- talad information, till exempel genom talsyntes,
- talkassett och CD
- kontrastmarkering som underlättar rumsuppfattning och orientering
- logisk och/eller konsekvent uppbyggd miljö, till exempel skyltning och möblering.

Kvinnor med grav synskada (blinda) orienterar sig med hjälp av hörsel, känsel och lukt och har behov av

- logisk och konsekvent uppbyggd miljö
- talsyntes, talkassett, datadiskett/CD, punktskrift
- ledsagning, ledarhund, vit käpp
- information om omgivningen
- syntolkning.

KVINNOR SOM HAR SVÅRT ATT HÖRA har svårigheter med olika hörsel-funktioner. Inom denna grupp brukar det räknas in barndomsdöva, barn-

domshörselskadade, vuxendöva, gravt hörselskadade, vuxenhörselskadade, åldershörselskadade, dövblinda och kvinnor med tinnitus.

För kvinnor som har svårigheter med sin hörsel kan dessa bestå i

- att det är svårt att urskilja ljud, inte minst i bullriga miljöer
- att det lätt blir missförstånd
- att det kan vara tröttande och krävande att behöva koncentrera sig långa stunder.

I sociala sammanhang är det inte ovanligt att en del kvinnor på olika sätt döljer sin hörselnedsättning. För några kan det leda till social isolering. Ett känt faktum är också att teleslingor ofta saknas eller fungerar dåligt. Dessa kvinnor kan ha behov av

- tydligt tal och att kunna se ansiktsuttryck på dem man kommunicerar med
- att inte flera pratar samtidigt
- god belysning
- bra akustik
- kompletterande visuell information
- hörapparat, teleslinga och TSS (Tecken-Som-Stöd).

När det gäller kvinnor med dövhet är det viktigt att känna till att de döva har en egen kultur och ett eget språk, som inte är tecknad svenska utan ett språk med egen grammatik och satslära. Det är stor skillnad mellan att vara barndomsdöv och ha vuxit upp i de dövas kultur med teckenspråk som första språk jämfört med att bli vuxendöv med svenska som första språk och den inhemska kulturen som utgångspunkt. Dessa kvinnor har behov av

- teckenspråk och tolkservice
- visuell information
- läppavläsning
- texttelefon
- papper och penna och kommunikation med gester och kroppsspråk
- lättläst (vissa, bland annat barndomsdöva).

Kvinnor som är så gravt synskadade och gravt hörselskadade att de båda funktionsnedsättningarna tillsammans ger stora svårigheter i vardagslivet, betraktas som dövblinda. En dövblind kvinna behöver inte vara helt döv och blind. Många har kvar delar av synen eller hörseln. Dessa kvinnor behöver text i stor stil, punktskrift och taktil (känsl, beröring) information.

KVINNOR SOM HAR SVÅRT ATT BEARBETA OCH TOLKA INFORMATION är i huvudsak de kvinnor som ibland och i andra sammanhang anges som kvinnor med kognitiva funktionshinder. Med svårigheter att bearbeta och tolka information avses framförallt hjärnans förmåga att tolka och bearbeta information från såväl omgivningen som den egna kroppen.

Dessa kvinnor kan ha svårigheter med uppmärksamhets-, minnes-, orienterings-, intellektuella och psykiska funktioner. Konkret kan det beskrivas som svårigheter att bearbeta och/eller planera händelser och intryck (exekutiva funktioner), svårigheter att hålla ihop och foga samman en mängd detaljer samt att tolka känslomässiga och sociala sammanhang (störningar i central coherence), svårigheter/störningar i abstrakt tänkande samt minnesstörningar.

Det är viktigt att känna till att gruppen inbegriper kvinnor med mycket skiftande svårigheter. En grupp kvinnor har svårigheter vad gäller intellektuella funktioner, såsom kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning samt en del kvinnor med autism.

En annan grupp har inte alls några svårigheter med de intellektuella funktionerna utan här kan svårigheterna röra uppmärksamhets-, orienterings- och minnesfunktionerna.

En tredje grupp är kvinnor som framför allt har omfattande och varaktiga psykiska funktionsnedsättningar. Av dessa kan några med rätt stöd klara att bo ute i samhället. Andra har kvarstående psykiska funktionsnedsättningar efter en psykisk sjukdom eller skada. De behöver sociala insatser av varierande art och grad men mer sällan läkarinsatser.

Självklart finns också kombinationer av de ovan beskrivna svårigheterna hos många kvinnor. Det är inte ovanligt att många också har sammansatta svårigheter som berör såväl kognitiva som motoriska funktioner.

Kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information kan ha svårigheter

- att förstå och tolka helheten i olika företeelser
- att förstå och tolka det talade språket; de tolkar till exempel liknelser och ordspråk efter dess konkreta innebörd
- att orientera sig
- att tolka sina sinnesupplevelser, så kallade perceptionssvårigheter
- att ta initiativ
- med tidsuppfattningen
- att fokusera och hålla kvar uppmärksamheten
- att tolka sociala och känslomässiga sammanhang, exempelvis att få

livets detaljer att hänga ihop, att skapa meningsfulla sammanhang, att tolka ansiktsuttryck

- att förstå och tolka övergripande begrepp och svårigheter att föreställa sig förhållanden man aldrig upplevt
- att behärska sina impulser.

Dessa kvinnor kan ha behov av

- en lättorienterad miljö (belysning, färgsättning, orienteringspunkter, uppmärkning och symboler)
- att få tydlig och konkret information
- att undvika bildspråk, liknelser eller ordspråk
- individuella rutiner i det dagliga livet
- att göra dagen förutsägbar
- lättläst text, talkassett, bild och symbolstöd samt TAKK (Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation).

När det gäller kvinnor med långvariga och omfattande svårigheter kring de psykiska funktionerna kan det dessutom handla om störningar i verklighetsuppfattning (psykoser), samt svårigheter/störningar med kroppsuppfattning och stresstålighet. Detta kan till exempel ta sig uttryck i

- förändrade känslomässiga reaktioner
- ökad upptagenhet av den egna fantasi- och tankevärlden
- minskat intresse för och förmåga att sköta mat, kläder, hygien, ekonomi
- stressöverkänslighet
- försämrade feedback från kroppen.

Dessa kvinnor kan förutom de nyss nämnda behoven också behöva

- stöd att ta initiativ och hjälp med att bli motiverade
- en bra och ljus boendemiljö
- en lugn, lite avvaktande hållning hos omgivningen
- ett bemötande som inte upplevs som provocerande eller kränkande
- sociala, psykologiska och praktiska insatser.

Huvudgrupperingen »kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information» är inte helt överensstämmande med vissa diagnosgrupper, till exempel för personer med Aspergers syndrom eller personer med ADHD. Här handlar det inte uteslutande om att kvinnan har svårt att bearbeta eller tolka information, utan även andra funktioner och orsaks-sammanhang kan vara berörda. Dessa grupper har dock en del likheter/gemensamheter vad gäller svårigheter och behov med andra grupper som tas upp ovan.

KVINNOR SOM HAR SVÅRT ATT TÅLA VISSA ÄMNEN och kvinnor med allergier kan ha yttringar i form av eksem (kontaktallergier), näsbesvär (snuva och nästäppa) och astma. Hos barn beror dessa sjukdomar oftast på allergier. Man kan dock ha både astma och eksem utan att vara allergisk. Många personer med astma (oavsett allergi eller ej) har svårt att klara av damm, irriterande kemikalier och starka lukter.

Dessa kvinnor har behov av

- miljöer med låg halt av allergiframkallande ämnen
- miljöer med bra ventilation
- lättstädade miljöer
- rökfria miljöer
- miljöer där inte starka dofter förekommer.

NÅGRA ANDRA DIAGNOSER som vanligtvis tas upp men som inte direkt kan relateras till något av de fem uppräknade huvudområdena är kvinnor med mag- och tarmsjukdomar, bland annat inkontinens och stomiopererade.

Dessa kvinnor har behov av god tillgång till toaletter. En annan grupp som ofta tas upp är kvinnor som har epilepsi. Ännu en grupp är kvinnor med röst-, tal- och språkskador. Dit hör kvinnor som på grund av sjukdom eller skada har svårt att tala eller förstå tal eller skrift. Detta kan innebära:

- otydligt tal
- svårigheter att hitta ord
- nedsatt läsförståelse
- nedsatt hörförståelse.

I gruppen ingår till exempel kvinnor med afasi, dysartri, dyslexi, stamning, laryngektomi och språkstörning. Även kvinnor med andra diagnoser kan ha svårt att producera tal. Det kan vara kvinnor med grav intellektuell funktionsnedsättning, infantil autism, eller traumatiska hjärnskador. Dessa kvinnor kan ha behov av

- anpassad information
- taltjänst (en tolkservice riktad till denna grupp)
- kommunikationshjälpmedel.

RIKTLINJER OCH INVENTERINGSMALL

En riktlinje anger huvuddragen i en funktion. Den ger en förståelse för vad som skall uppfyllas och har inga detaljkrav.

Det innebär att en riktlinje är mer beständig än en inventeringsmall, som bör uppdateras regelbundet utifrån teknisk utveckling, forskning och inte minst de förändrade behov som kvinnor med funktionsnedsättning redovisar.

En inventeringsmall innehåller detaljerad information om en företeelses konstruktion, storlek eller utseende. Mallen är ett »facit» till riktlinjen, och om den uppfylls är riktlinjen också uppfylld.

Tillvägagångssätt vid framtagandet av riktlinjer och inventeringsmall

Behoven för godkänd tillgänglighet för kvinnor med olika funktionsnedsättning har definierats. De utgår från delar av Västra Götalands och Handisams riktlinjer och inventeringsmall/standard samt förtrogenhetskunskap. Vi har även konsulterat personal som arbetar med tillgänglighetsfrågor i Göteborgs kommun respektive Västra Götalandsregionen om vilka tillgänglighetskrav som är rimliga att ställa på ett tillfälligt boende.

Inventeringsmallen prövades initialt och justerades till nuvarande version under inventeringen av de skyddade boendena i Västra Götaland våren 2008.⁴

Inventeringsmallen skiljer sig något i nivån på kraven för att en riktlinje skall anses vara uppfylld i jämförelse med Handisam och Västra Götalandsregionen. Vi har i vår konstruktion tagit hänsyn till att en kvinnojour är en tillfällig lösning på *kort sikt*, vilket innebär att man rimligen inte kan ställa samma tuffa krav som i ett permanent boende.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt har valt att enbart använda 1 (ett) och 0 (noll), det vill säga enbart tagit ställning till om riktlinjen är uppfylld eller inte. 1 innebär en *sammanvägning* och *värdering* av olika behov i relation till

- förordningar samt rekommendationer
- rimlighet och verksamhetens kunskap om området
- användbarheten för kvinnor med funktionsnedsättning.

0 innebär att de definierade behoven inte är uppfyllda.

RIKTLINJER FÖR STÖDVERKSAMHETER

Riktlinjen och inventeringsmallen följer en röd tråd: att en våldsutsatt kvinna ska kunna *söka information* om kvinnojouren, för att vid behov av stöd kunna *ta kontakt* med och/eller *besöka* kvinnojouren och därefter kunna *bo* på kvinnojouren.

Riktlinjerna är uppdelade i fyra delar

- Del 1 - Information
- Del 2 - Kommunikation
- Del 3 - Skyddat boende
- Del 4 - Bemötande/erfarenheter/kunskap

Del 1. Riktlinjer för att göra informationen tillgänglig

Kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna ta del av kvinnojurens information. I avsnittet beskrivs vilka riktlinjer som ställs på skriftlig information och webbplats.

Information på olika sätt

Grunden för att information är tillgänglig är att den är begriplig. Med detta menas att ett klart och enkelt språk används och att layouten utformas så att den underlättar för alla läsare.

När informationen finns i olika former, så kallade alternativa format, når den alla som kan vara intresserade. Det kan till exempel vara en kvinna med nedsatt syn som behöver större stil för att kunna läsa, eller en kvinna med läs- och skrivsvårigheter som föredrar att få texten inläst på kassett/CD. Finns texten översatt till lättläst svenska kan en kvinna med intellektuell funktionsnedsättning ta den till sig.

Skriftlig information

Ett tydligt språk och en översiktlig layout underlättar för alla läsare. Det är också viktigt att texten är logiskt uppbyggd med sammanfattningar och ordförklaringar. Informationsmaterial ska gå att få i alternativa format.

Webbplats

Om en webbplats (hemsida) är tillgänglig kan varje användare anpassa presentationen av innehållet efter sina egna behov. Innehållet och strukturen förändras inte. Webbplatsen ska tekniskt vara rätt uppbyggd, strukturen tydlig och överskådlig samt språket begripligt och klart. Varje

avsnitt på webbplatsen bör inledas med en kort sammanfattning på ett enkelt språk. Grundläggande information om kvinnojouren ska även finnas i alternativa format.

Del 2. Riktlinjer för tillgänglig kommunikation

Kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna kommunicera med kvinnojouren. I detta avsnitt beskrivs vilka riktlinjer som ställs när det gäller telefonsamtal, korrespondens och meddelanden.

Kommunikation på olika sätt

Grunden för tillgänglig kommunikation är att den finns i olika former, så kallade alternativa format.

Telefonsamtal

Kvinnornas kontakt med verksamheten sker ofta via telefon. För att detta ska fungera måste de kunna ringa på olika sätt med texttelefon.

Det är inget krav att verksamheten ska ha en egen texttelefon eller bildtelefon. Det finns till exempel förmedlingstjänster, som möjliggör samtal mellan kvinnor som använder texttelefon eller bildtelefon och kvinnojouren som använder vanlig telefon.

För att så många kvinnor som möjligt ska kunna kommunicera med kvinnojouren är det viktigt att gå igenom rutiner och även att öka medarbetarnas kunskap om olika kvinnors behov.

Korrespondens och meddelanden

För att kvinnor ska ha möjlighet att ha skriftlig korrespondens med kvinnojouren är det viktigt att det går att kommunicera på flera olika sätt. Kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna kommunicera med kvinnojouren via brev, sms, fax och e-post.

Del 3. Riktlinjer för att besöka samt för att bo på kvinnojouren

Kvinnor med funktionsnedsättning ska kunna besöka och kunna bo på kvinnojouren. Det måste vara möjligt att ta sig till och att ta sig in i byggnaden. Rummen, inredningen och utrustningen måste vara tillgängliga och användbara. I detta avsnitt beskrivs riktlinjer för detta.

Riktlinjerna gäller i första hand de lokaler som används i kvinnojourens egen verksamhet, men bör även tillämpas i de byggnader och utrymmen som personal och boende förfogar över.

Vid tillämpningen av inventeringsmallarna kan en avvägning behöva göras mot andra intressen som till exempel säkerhets- och arbetsmiljöfrågor. Skyddat boende anses vara av övergångskaraktär, vilket innebär att vi inte ställer lika höga krav som på ett permanent boende.

Besöka kvinnojouren

Det ska vara möjligt för kvinnor med funktionsnedsättning att förflytta sig till, in i och inne i byggnaden samt att använda olika utrymmen som finns i kvinnojouren.

Skyltinformation: utformning och placering

Kvinnor med olika funktionsnedsättning skall, där nedsättningen inte omöjliggör det, självständigt och enkelt kunna ta del av information och kunna använda sig av den.

Angörings- och parkeringsplats

Angöringsplats skall finnas i omedelbar anslutning till entréer avsedda för allmänheten. Av- och påstigning skall kunna ske enkelt och säkert.

Kvinnor med funktionsnedsättning skall självständigt eller med personligt stöd kunna parkera sitt fordon i nära anslutning till de entréer i byggnaden som är avsedda för allmänheten, samt enkelt och säkert komma i och ur fordonet, samt förflytta sig från parkeringsplats till gångväg.

Gångväg mellan parkering/hållplats och entré

Kvinnor med funktionsnedsättning skall lätt kunna orientera sig samt enkelt, självständigt och utan fara ta sig fram till entrén.

Entré till byggnad

Kvinnor med funktionsnedsättning skall självständigt och på ett tryggt och säkert sätt kunna passera in och ut genom entrén. När det gäller nivå-skillnader, trappor, hiss och ramper ska de säkert kunna förflytta sig i och intill trappan samt kunna utnyttja hissens funktioner. Ramper ska vara utformade så att det går att ta sig upp på, förflytta sig och ta sig ifrån rampen.

Entré

Kvinnor med funktionsnedsättning skall självständigt kunna vistas i

lokalen samt kunna orientera sig för att ta sig fram till toaletter, kapp-
rum och eventuella hissar.

Kapprum

Kvinnor med funktionsnedsättning skall kunna utnyttja alla kapprum-
mets funktioner på samma villkor som andra besökare.

Toaletter

Kvinnor med funktionsnedsättning skall självständigt och med bibehål-
len integritet kunna använda toalettens samtliga funktioner på ett tryggt
och säkert sätt.

Belysning

Lokalens ljusmiljö bör möjliggöra att kvinnor med funktionsnedsättning
självständigt kan vistas och ta sig fram i lokalen på ett säkert sätt.

Ljud

Lokalernas användning bör möjliggöra att kvinnor med funktions-
nedsättning självständigt kan vistas där utan att ljudmiljön innebär ett
hinder för delaktighet.

Allergi

Lokalernas användning bör möjliggöra att kvinnor med allergi eller över-
känslighet kan vistas i lokalerna.

Bo på kvinnojouren

Kvinnor med olika funktionsnedsättning skall självständigt och/eller
med personlig assistans kunna bo på kvinnojour och vara delaktiga i all
verksamhet som bedrivs, på samma villkor som övriga kvinnor.

Telefon

Kvinnor med funktionsnedsättning skall kunna utnyttja kvinnojourens
telefon på samma villkor som övriga kvinnor.

Korridorer/Förflyttningssträckor

Vid möblering och placering av fast och lös inredning skall framkomlig-
heten inte hindras i gångstråk eller i utrymningsvägar.

Kök/tvättstuga

Viktigt för tillgängligheten i kök och tvättstuga är att manöverdon

och reglage även kan användas av kvinnor med funktionsnedsättning. Exempel på manöverdon är handtag, lås, blandare, strömbrytare samt reglage till dörröppnare, porttelefon och reglage på utrustning som kaffeautomat, spis, diskmaskin och tvättmaskin/torktumlare.

Sittplats, bord

Förutom generella krav bör åtminstone några sittplatser ha relativt hög sitthöjd samt rygg- och armstöd. Stolar vid bord ska lätt kunna flyttas undan så att rullstol får plats, och bord och arbetsytor ska vara utformade så att kvinnor som är rullstolsburna får plats med knä och fötter under bordsytan.

Bad/dusch

Kvinnor med funktionsnedsättning skall självständigt och med bibehållen integritet kunna använda badrummets samtliga funktioner på ett tryggt och säkert sätt.

Sovrum

Vid möblering skall man tänka på att sovutrymmet är tillräckligt rymligt för att kunna manövrera en rullstol eller rollator. Sängen bör vara anpassad så att kvinnan kan ta sig i och ur självständigt.

Allrum

Det skall vara tillräckligt rymligt för att kunna manövrera en rullstol eller rollator och ha möjlighet att ta del av det utbud som finns av TV, rökrum, lekrum med mera.

Balkong/altan/uteplats

Kvinnor med olika funktionsnedsättning skall lätt kunna orientera sig, ta sig fram och vistas på balkong/altan/uteplats utan att hinder för delaktighet uppstår, till exempel att rökning endast tillåts på särskilt anvisad uteplats.

Säkerhet

Alla larmfunktioner, brand och säkerhetslarm, bör vara både akustiska och visuella. Kvinnor med funktionsnedsättning skall kunna sätta sig i säkerhet vid brand och i andra nödsituationer. Att sätta sig i säkerhet innebär att själv kunna ta sig ut eller förflytta sig till säker flyktplats. Ett alternativ är att ge möjlighet till förflyttning till en tillfällig utrymningsplats i en intilliggande brandcell varifrån man får hjälp att ta sig ut.

Del 4. Riktlinjer för bemötande/erfarenheter/kunskap

Personalens bemötande och kompetens bygger på kunskap och erfarenhet hos varje individ och på den samlade kompetens verksamheten skaffat sig.

Generellt kännetecknas ett kompetent bemötande av förmågan att visa respekt, lyhördhet och empati. Det ingår även förmåga att vara tydlig, saklig och strukturerad. Hit räknas också förmåga att reflektera samt att kunna bemöta människor i kris.

När det gäller att möta en våldsutsatt kvinna med funktionsnedsättning bör det finnas en grundläggande kunskap om funktionsnedsättning, dess konsekvenser och kännedom om kvinnans levnadsvillkor.

Personalen behöver ha förståelse för det utanförskap, den utsatthet och diskriminering, som kvinnor med funktionsnedsättning kan ha erfarenhet av.

Det bör finnas kunskap om alternativa kommunikationsformer och om vilken service samt vilket stöd andra huvudmän och organisationer kan tillhandahålla.

POLICY OCH HANDLINGSPLAN

Processen för att göra kvinnojouren tillgänglig kan delas upp i olika moment – från policy och inventering till utvärdering. Nedan redovisas i korta drag hur verksamheten kan arbeta på ett planmässigt och strategiskt sätt för att göra kvinnojouren tillgänglig.

Övergripande policy

Kvinnjourerna har olika visioner, mål, resurser, ambitioner och utgångsläge. Därför måste varje kvinnojour ta reda på och ta ställning till vad tillgänglighetskraven innebär specifikt för dem.

En övergripande policy som tydligt markerar hur verksamheten ser på frågan behövs som grund för det fortsatta arbetet.

Handlingsplan

En nulägesanalys kan göras genom att kartlägga och inventera tillgängligheten i verksamheten med hjälp av »Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor» och medföljande inventerings-

mall. Resultatet kan sedan ge en *handlingsplan*, vilken ska stämma överens med *policydokumentet*.

Man bör fundera över eventuella inköp, ombyggnation och kompetensbehov. Här gäller det sedan att prioritera och ta fram mätbara delmål och att upprätta en *åtgärdsplan*, med innehåll av konkreta åtgärder inom specifik tidsram och en *budget* med vem som är ansvarig.

Upphandling av produkter

Kraven i riktlinjerna kan användas som utgångspunkt vid inköp. Följande kan vara en utgångspunkt

- att produkten kan användas med endast en hand
- att produkten kan användas även av kvinnor som har svaga händer
- att kvinnor som har svårt att röra sig och har svårt att sträcka ut armarna kan nå produkten och även kunna se den
- att produkten kan användas även av kvinnor som har svårt att se, genom att det finns taktila markeringar och/eller kompletterande tal, samt av kvinnor som har svårt att höra genom att tal är kompletterat med text.

Uppföljning

Det är viktigt att tillgänglighetsarbetet följs upp och utvärderas. Vilka åtgärder har fullföljts och fungerat? Vilka återstår eller vilka gav inte förväntat resultat?

Intresseorganisationer inom området kan vara en resurs i detta arbete. Arbetet med att förbättra tillgängligheten påverkas också av att teknik, produkter och miljöer ständigt utvecklas och förändras.

Till sist: mål måste följas upp, resultat utvärderas och nya målsättningar formuleras. Handlingsplanen är således inte definitiv utan måste regelbundet revideras.

GENOMFÖRANDE AV EN TILLGÄNGLIGHETSINVENTERING

Dessa riktlinjer kompletteras av en inventeringsmall i Excel (Microsoft Office Excel 97-2003 kalkylblad). Den finns inte med i detta dokument eftersom en inventeringsmall ständigt är under förändring. En aktuell version kan laddas ner från: www.dubbelutsatt.se

Inventeringsmallen är uppbyggd med flikar för varje delområde, 1–3, varav del 3, som handlar om den fysiska tillgängligheten, har delats upp i ytterligare några flikar för att det ska vara lättöverskådligt.

1. Innehållsförteckning
2. Instruktion
3. Allmänna uppgifter
4. Informationsmaterial
5. Kommunikation
6. Gångväg
7. Ankomst och p-plats
8. Entré och hall
9. Hiss
10. Trappa och ramp
11. Boende
12. Toalett och dusch
13. Kök och tvätt
14. Ute- och lekplats
15. Utrymning
16. Målgruppsfrågor

När en inventering genomförs kan det vara bra att ha en liten »verktygslåda»,⁵ då det ibland är svårt att visuellt avgöra om till exempel kontrasten är tillräcklig eller om det lutar för mycket. Kommunen lånar ibland ut kontrastmätare och »vattenpass» för mätning av lutning. Nedan finns ett förslag på en »verktygslåda»:

- Tumstock 2 m /Måttband 3 m, ca 60 kr
- Digitalt precisionsvattenpass, ex. Bosch DM 60, ca 1300 kr
- NCS Lightnessmätare, www.byggbokhandeln.com, ca 375 kr
- Chemo nickeltest, Apoteket, ca 275 kr
- Anteckningsbräda, ca 75 kr
- Pennor

Eventuellt 30 m måttband och digitalkamera.

ENKELT AVHJÄLPTA HINDER

Med enkelt avhjälpna hinder menas sådana hinder som med hänsyn till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen kan anses rimliga att avhjälpa. De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för kvinnojouren.

Generellt kan man säga att det naturligtvis är mest kostnadseffektivt om kvinnojouren kan utföra tillgänglighetsåtgärderna i samband med annat arbete, såsom uppdatering av informationsmaterial och webbplats, underhåll renovering samt nyinköp, ett slags »passa-på-princip».

Trösklar

Trösklar bör tas bort om det är tekniskt möjligt, eller åtgärdas på annat sätt, så att nivåskillnader utjämnas. Det bästa är att byta till en luftfylld/låg rundad gummitröskel eller släptröskel, till exempel på toalett. I andra hand byte till en avfasad tröskel som är högst 25 mm hög.

Ramper

Mindre nivåskillnader bör överbryggas med ramper. Rampen bör vara minst 1,3 m bred och ha avåkningskydd på båda sidor. Ledstänger bör finnas på båda sidor om rampen.⁶

Entré till byggnad och hiss

Dörrar med dörrstängare bör förses med automatisk dörröppnare. Även andra dörrar kan ibland vara tunga att öppna och bör därför förses med automatisk dörröppnare. Viktigt är att manöverdon, både i höjd- och sidled, placeras på höjd så att de lätt kan nås från rullstol.

Likåsa bör olämpligt placerade manöverpaneler i och utanför hiss flyttas. Utformningen är viktig för kvinnor med nedsatt syn och för kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning.

Strategiska punkter

Ytterdörrar, hissdörrar, manöverdon till automatiska dörröppnare, toalettdörrar, nödutgångar och trapphus är punkter som bör kontrastmarkeras så att kvinnor med nedsatt syn och kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning lättare kan orientera sig. Kontrastmarkeringar kan exempelvis uppnås med avvikande material och ljushetskontrast.

Trappor bör kontrastmarkeras så att kvinnor med synnedsättning kan uppfatta nivåskillnader genom kontraster på framkanten på nedersta och

översta trappsteget. Finns det ledstänger bör de justeras så att de passerar översta och nedersta steget.

Oskyddade glasytor bör varningsmarkeras, till exempel genom avvikande ljushet mot bakgrunden, där markeringarna bör placeras i ögonhöjd.

Färgsättning

För att underlätta orientering bör en tydlig kontrastrik färgsättning av golv, väggar, dörrar, handtag med mera eftersträvas (att tänka på vid om målning/renovering).

Dörrblad eller karm bör kontrastera mot dörr och vägg, och rumsbildens förtydligas genom att golv får en mörkare färg än väggarna. Gränsen mellan golv och vägg framhävs då sockeln ges en mot väggen kontrasterande färg.

Kapprum

Kapphylla som skjuter ut byggs in med skyddande gavlar ner till golv och förses med kontrastmarkerade kanter.

Kök (och tvätt)

För att en rullstolsburen kvinna ska kunna utföra hushållsarbete och laga mat underlättar det om köksbordet är tillräckligt högt för att kunna användas som arbetsbord, eller att det finns ett löst arbetsbord eller utdragsskiva att arbeta vid. Engreppsblandare, som är lätt att nå, förses gärna med förlängd spak. Vid renovering av kök är det en fördel om man sätter in utdragbara backar/skåp som är lättåtkomliga från rullstol.

Toalett

Vid behov av breddning av toalettdörr är det en fördel att sätta in skjutdörr för att spara utrymme. Engreppsblandare med förlängningsspak. Spegel placeras ner till tvättställ för både sittande och stående. Draghandtag på dörr, om ej skjutdörr. Två uppfällbara armstöd vid toalettstol. Toalettpappershållare monteras på armstöden.

Boenderum

Garderober bör ha flyttbara klädstänger och utdragbara backar.

Balkong/altan/uteplats

Nivåskillnad mellan rum och balkong/uteplats inklusive avfasad tröskel bör vara max 30 mm och tröskel vid balkong högst 25 mm hög. Om

tröskeln är högre kan den kompletteras med rampkil (lutning högst 1:12). För att kompensera nivåskillnaden mellan tröskel och balkong kan en trätrall användas.

Växter

När det gäller val av växter utomhus se »Bygg Ikapp Handikapp», och för växter inomhus se »Sortimenttips för allergiserade växtmiljöer».

Säkerhet

Det är viktigt att informera om hur larm fungerar, var utrymningsvägarna finns samt återsamlingsplats. Larm bör vara både akustiska och visuella och finnas i alla boenderum samt toalett/dusch.

PRAKTISKA TIPS

Här nedan finns några enkla praktiska vardagstips om hur man kan förbättra tillgängligheten.

Kunskap

Många intresseorganisationer arbetar med att lyfta medlemmarnas livsvillkor, där det övergripande målet är ett samhälle öppet för alla och där alla har lika möjlighet att vara delaktiga. De flesta av dessa är organiserade under en paraplyorganisation: HSO, Handikappförbundens samarbetsorgan. På www.hso.se finns länkar till alla medlemsorganisationers webbplatser. Där finns bland annat delar av deras informationsmaterial och tips kring just den funktionsnedsättning organisationen har i fokus.

Kommunens resurser – en extra resurs

Självklart finns i kommunen/kommunerna en mängd resurser som kvinnojouren kan ta del av, till exempel råd och information om tillgänglighet.⁷ Det är dessutom i de flesta fall helt kostnadsfritt.

Ett exempel kan vara att ta kontakt med kommunens webbansvarige för att få stöd i att ta fram en tillgänglig webbplats. Ett annat exempel kan vara att kommunen bistår med att få kvinnojourens informationsmaterial inläst.

I flertalet kommuner finns bostadsanpassare (utredare av ansökningar om bostadsanpassning för privatpersoner), som kanske kan bistå vid inventeringen av kvinnojourens skyddade boende.

Tolkverksamhet för barndomsdöva, vuxendöva, dövblinda, hörsel-skadade, röst-, tal- eller språkskadade kan användas av kvinnojouren. Tolkarna är avgiftsfria att anlita i vardagliga situationer.

Telia Texttelefonförmedling kan användas även när kvinnojouren har en vanlig taltelefon.

Vardagstips för tillgänglighet

Handlingsplanen för tillgänglighet bör vara ett levande dokument. Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt har intentionen att dokumentation, faktablad med mera skall finnas på vår webbplats – www.dubbeltutsatt.se – och uppdateras kontinuerligt också med bilder/foton och vardagstips.

Nedan finns i punktform några enkla vardagstips:

- Ta bort en bit av en sida av köksbordets sarg. Då kan även en kvinna som är rullstolsburen komma under bordskivan med sina ben.
- En utdragbar bordsskiva, eller en klaff att fälla, upp gör att en kvinna som är rullstolsburen kan få en arbetsyta.
- Kontrast kan skapas genom att teja dörrposter i en avvikande färg.
- För att märka exempelvis av- och påknapp på spis, tvättmaskin med mera finns små plastpunkter att köpa på SRF, Synskadades Riksförbund: www.srfriks.org.se
- Dubbla duschstänger i olika höjd ger många möjligheten att känna trygghet då man duschar.
- Krokare och hängare i olika höjd gör att man kan nå sina kläder.
- Portabla liftar och/eller sänghöjare finns att hyra eller eventuellt låna. Ta kontakt med närmsta hjälpmedelscentral.
- Portabelt larm finns för visuell respektive akustisk larmning.
- När det gäller dörrar finns specialgångjärn för att öka smala passage-mått.
- Tänk på att en ramp kan bli mycket lång, cirka sex meter, om man skall kompensera tre trappsteg (3 x 17 cm).

NOTER

- ¹ http://sv.wikipedia.org/wiki/Tillg%C3%A4nglighet_f%C3%B6r_personer_med_funktionsneds%C3%A4ttning [080817].
- ² Människor med funktionshinder i Västra Götaland, Västra Götalandsregionen, avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2006.
- ³ Människor med funktionshinder i Västra Götaland, Västra Götalandsregionen, avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2006, s. 6–14.
- ⁴ Otillgängliga kvinnojourer – sant eller falskt? Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt, Bräcke Diakoni 2008.
- ⁵ Göteborgs kommun, Fastighetskontoret.
- ⁶ Flyttbar ramp accepteras inte i Västra Götalands riktlinjer för boendeanläggning, 2008.
- ⁷ Kommunen, landstinget eller regionen är de som bidrar ekonomiskt till kvinnojourernas kontinuerliga verksamhet. Inköp och projekt finansieras oftast med fondmedel med mera.

REFERENSLITTERATURLISTA

- BIH, Bygg Ikapp Handikapp, AB Svensk Byggtjänst och Handikappinstitutet, 2001.
- Enklare utan hinder, Boverket, 2005.
- Människor med funktionshinder i Västra Götaland, Västra Götalandsregionen, Avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2006.
- Otillgängliga kvinnojourer – sant eller falskt? Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt, Bräcke Diakoni, 2008.
- Riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för personer med olika funktionshinder, Västra Götalandsregionen, Avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2004.
- Riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för personer med olika funktionsnedsättning till Boendeanläggning, Västra Götalandsregionen, Avdelningen funktionshinder och delaktighet, 2008.
- Riv hindren – Riktlinjer för tillgänglighet. Handisam, 2007.
- Strandhede, S-O, Sortimenttips för allergisanerade växtmiljöer, Brevskolan, 1996.

ARCUS

ISBN 978-91-88553-18-8

Bräcke Diakoni